

Naročnina: Za tuzemstvo: z dostavo mesečno Din 5, četrtletno Din 15, polletno Din 30, celoletno Din 60, za inozemstvo Din 60 in poština posebej. — Oglašji po dogovoru.

SOCIALIST

GLASILO SOCIALISTIČNE STRANKE JUGOSLAVIJE

St. 8.

Ljubljana, četrtek, 4. oktobra 1923.

1. leto.

Po strankinem kongresu.

Strankin kongres je sklenil z ozirom na razmere v slovenskem delu SSJ važno resolucijo, ki jo prinašamo na drugem mestu te številke.

Vsak, kdor delavski pokret v državi natančneje pozna in kdor je zasledoval potek strankine krize v Sloveniji, je vedel v naprej, da strankin kongres ne bo mogel napraviti drugih sklepov, kakor jih je. Sedaj je strankin kongres v resnici spregovoril. Noben resen človek ne more govoriti več o zelenih mizah, ko je potrdilo sklepe 100 delegatov z svojo avtoriteto.

Nastane vprašanje, kako postopati sedaj?

Sedaj je čas, da se organizirajo naši sodrugji tudi v krajih, kjer postojajo organizacije, ki so pretrgale vezi s Socialistično stranko Jugoslavije, — čeprav nosijo še vedno njeno ime, — neposredno pri zakonskem predstavištvu stranke. V takih krajih naj se osnujejo poverjeništa, ki naj obračunavajo našemu pokrajinskemu tajništvu v Celju.

Pri agitaciji naj pa nastopajo naši somišljeniki tako, da ne bodo sejali sovražstva med delavstvom, ki je samo za peljano in presoja položaj tako, kakor mu ga slikajo slabi voditelji. Mi ne napovedujemo boja s drugimi iz jeseniškega okrožja in mežiške doline, ker vemo, da je popolnoma nemogoče, da bi vstrajali ti sodrugji trajno na poti, po kateri danes gredo. Internacionalna, državne in svetovne zveze so tem sodrugom svete in prišel bo čas, ko bodo uvideli, kam jih zapeljuje nekdanji »Mirov« urednik in ko bodo iskali poti nazaj. (Op. ured.: »Mir«, je bil glasilo klerikalcev na Koroškem.)

Takrat bodo videli, kako drugačna je resnica, kakor to zadnji čas čitajo. Mi smo bili vedno proti temu, da bi odločale denarne mahinacije v delavskem pokretu. Čeprav smo zato, da naj odločajo o vseh vprašanjih poučeni zaupniki, ne pa nepoučena masa, ki jo lahko vleče demagogija in nepoštenost poljubno za seboj — smo vendar ved-

no le na to delali — da se bo moral vsak, ki bo hotel v stranki, kaj pomeniti, s svojim delom vedno iznova truditi za zaupanje stranke. V tem je princip demokracije. Formalnih virov moči ne zahtevamo zase, a jih tudi nikomur dovoljevali ne bomo. Za delo pa ni pri nas premalo polja; preveč ga je, in vsi delavci so pozdravljeni, ki trpe poleg sebe še koga drugega in ki hočejo na teh podlagah delati.

To je pot, po kateri skuša iti stranka in vsi njeni predstavniki po celjskem kongresu.

Tisti, ki očitajo, da se je ustanovila v Celju reakcijska tvorba, naj vedo, da so se za to mnogi težko odločili in šele v tem trenutku, ko jim je postalo popolnoma jasno, da grejo razbiti drobci naše nekdanje močne oficijelne pokrajinske organizacije v odkrit boj proti sklepom celotne stranke in internacionalne.

V težkem nortanjem boju smo se odločili za višjo zvestobo. Danes je že popolnoma jasno, kdo je predstavnik zakonitosti, in kdo je rebel proti delavski disciplini.

Nobenega dvoma ni, da bode končna zmaga tu na strani predstavnikov zakonitosti. In naj se dejanski položaj še tako zavija, naj se postavlja v tisku in agitaciji resnico še tako na glavo, rebeli ne bodo zmagali, laži pa se bodo po časi same razkrinkale. Zagnalo se je krik o izdajstvu našega predsednika s. Bračince, — danes stoje vsi, ki so ta krik ponavljali osramočeni pred delavsko javnostjo. Oče laži pa molči. Kolone lažljivih vesti krožijo o Ljudski tiskarni, razglas v eni prih. številki lista pa odgovoril na to enkrat za vselej. S polnim podpisom se očita tatvina in osebno koristolovstvo sodrugom, ki so vrgli na tehtnico ponovno in povsod, kjer je bilo treba celo svojo eksistenco. A vse to bo prošlo, na laž in obrekovanje zgrajene stavbe se bodo zrušile. Za vse sodruge, ki se bodo vračali, pa ohranjamo v naši organizaciji pristo mesto.

Resolucija strankinega kongresa o slovenskem vprašanju.

Komisija za razpravljanje o notranjem sporu v slovenskem delu stranke se je sestala 21. t. m. ob 8 uri zvečer.

Prisotni so bili v tej komisiji: Nedeljko Divac, Sreten Jakšić, Dr. Milan Korun, Josip Petejan, Franjo Koren, a od strani skupine okrog »Napreja« Baraga. Drugi delegat skupine okrog »Napreja« Martin Umek, ni hotel sodelovati v komisiji. Ko je vzela komisija v pretres cel razvoj, skozi kojega je šel socialistični pokret v Sloveniji, počenjši od ujedinjenja pa do pokrajinskega kongresa, ki se je vršil 12. avgusta t. l. je komisija ugotovila:

1. Da je bil Glavni strankin odbor prisiljen sklicati pokrajinski kongres za Slovenijo, ki se je vršil 12. avgusta v Celju.

2. Da bi se privedel socialistični strankin pokret v Sloveniji, da ni došlo do tega kongresa, ki je stvoril v pokretu vendar nekak red, v popolno razsulo.

3. Da se je odločil G. S. O. za sklicanje kongresa šele, ko je napravil zaman vse poskuse, da bi izravnal spore v organizacijah potom nasveta in intervencije.

4. Da se je sklical kongres na povsem taktičen in smotren način v nameri, da se odpravijo na njem spori, ki so dovedli naš strankin pokret v Sloveniji do razsula in da se temu pozivu ni hotela odzvati samo skupina okrog »Napreja«, — med tem ko so vse ostale organizacije došle in delo kongresa vsestransko podprle.

5. Da se je skupina okrog »Napreja«, ki se je smatrala vse do kongresa z dne 12. avgusta za zakonitega predstavnik našega pokreta, stvarno od pokreta oddaljila, deloma ker ni spoštovala strankinega statuta, temveč je izdelala poseben statut, ki v več točkah nasprotuje strankinemu statutu, deloma zato, ker se ni ravnala po ostalih sklepih G. S. O.

6. Da je skupina okrog »Napreja« jasno pokazala gotove težnje, ki so neizmirljive z osnovami, na katerih je postavljen naš pravi strankin pokret.

7. Da je ostala skupina okrog »Napreja« še dalje na stališču, da mora uživati strankina organizacija v Sloveniji izjemno stališče in da mora biti od celine strankinega pokreta v vsakem pogledu popolnoma nezavisna.

Iz tega in iz vsega onega, kar se je moglo posneti iz referata s. Korača in iz debate o njegovem poročilu, se jasno vidi, da grupa okrog »Napreja« za enkrat ne želi biti v sestavi Socialistične stranke Jugoslavije pod občimi pogoji, koje predpisuje strankin statut, temveč predpisuje posebne pogoje.

Iz tega razloga predlaga komisija kongresu v tej stvari sledeči odlok:

1. Kongres odobrava postopek G. S. O., ki je sklical pokrajinski kongres v Sloveniji, ki se je vršil 12. avgusta t. l. v Celju.

2. Kongres smatra, da je to bila pravica in dolžnost G. S. O., ko so notranji spori šli že tako daleč, da so pretli

da povsem upropastijo socialistični strankin pokret v Sloveniji.

3. Kongres SSJ smatra za svojo oficijelno strankino organizacijo v Sloveniji le ono, ki je izšla iz pokrajinskega kongresa, ki se je vršil 12. avgusta t. l. v Celju.

4. Kongres ne more odobriti, da bi se sprejela v stranko le ena oseba ali ena organizacija pod kakimi posebnimi pogoji, ki bi bili v nasprotju z od-

redbami in duhom strankinega statuta.

5. S tega razloga odloča kongres, da more pristopiti pod temi občimi pogoji, ki jih predpisuje strankin statut tudi v Sloveniji vsaka organizacija, ki se nahaja izven stranke v stranko.

6. Izvedbo vseh daljnih konkretnih ukrepov v teh vprašanjih prepušča kongres v okviru statuta Izvrševalnemu odboru, odnosno G. O., pristojnim oblastnim in krajevnim organizacijam.

Debata o reškem vprašanju.

Dne 24. septembra t. l. se je vršila v Narodni skupščini velika debata o reškem vprašanju. Celokupna meščanska opozicija je napadla vlado radi njene popustljivosti napram Mussolinijevi politiki ter zahtevala od nje, naj proti Italiji ostreje nastopi.

Tudi socialistični poslanci niso mogli dati tej vladi zaupnice: Ona je brezdvomno grešila. A ne zato, ker v tem trenutku ne misli na vojsko v Italijo. Pač pa zato, ker je sedanja vlada tipičen reprezentant one tajne politike, ki nosi važne odločitve in probleme po žepih in zato tudi javnosti ne informira nikdar o pravem stanju stvari. Ako pa sili potem neinformirana in napačno vedena javnost v napačne odločitve, si umivajo ti diplomati roke, češ, javnost je kriva, ne mi. Tak je bil v zbornici zagovor g. Pašića. Razven tega se socialisti dobro zavedajo, da je italijansko nasilje akt pijanega militarizma, kojega reprezentant je tudi Pašićeva vlada. Socialisti vedo, da je razven Mussolinijeve Italije, miroljubna delavska Italija, ki še živi, čeprav je danes potlačena. Z njo v soglasju bo treba enkrat reševati mednarodne probleme, v smislu mednarodne pravičnosti. Ker zato Pašićeva vlada ni zmožna, ji socialisti tudi zaupati ne moremo. Tem mislim je dal v debati izraza naš poslanec s. Divac.

Meščanska opozicija pa je rožljala s sabljo, hujše kakor Pašićevi generali. To nas pri demokratih ni osupnilo. Njihova »Orjuna« je itak že zasedla vrh Triglava in bila na las na tem, da nas spelje v grško-italijanskem konfliktu podobno pustolovščino. Zato so imeli demokrati vsaj malo pravice za tako opozicijo. A kdo je dal našim klerikalcem pravico, da učijo Pašićeve generale s sabljo rožljati? Z rožnimi vencmi in škapulirji se ne preleva krvi. Kmečki fantje, ki jih dr. Hohnjeci zastopajo, pa jim svoje krvi tudi niso zapisali. Drugeče je govoril dr. Hohnjec, ki je včasih že kaj boljšega povedal, v tej debati kakor kak Žebot. Zato ga Žebot in Žeboti po svojih listih zelo hvalijo. Seveda je mogel odgovoriti na take govore stari Pašić z delnim uspehom. Pašić je odgovoril opoziciji nekako tako-le:

Naši zavezniki so že prej hoteli sporazum med našo državo in Italijo, toda naša država tega ni hotela. Mi nismo hoteli osvojiti znanega ultimata Clemenceaua in Lloyd Georgesa. Po tem predlogu bi mi mnogo bolje prošli, ker se je približeval predlog zaveznikov znani Wilsonovi liniji. (Op. ured. Mi bi bili dobili po tem predlogu Postojno in železnico Ljubljana—Št. Peter—Reka.) Ta predlog se je glasil na zamenjavo Reke s Skadrom, — in bili so ljudje, ki

so mislili, da bomo Reko dobili, ako odklonimo Skader in predlog zaveznikov.

Tedaj smo šli po napačni poti in smo še ranili naše zaveznike, da se ne brigajo niti za nas, niti za Reko. Ko so poklicali potem mene v Rappallo, sem rekel, naj gredo tja oni, ki so to dosedaj delali. Vkljub temu rapallsko pogodbo sedaj branijo. Mi od izvršitve pogodbe ne odstopimo in se bomo pogajali le na podlagi te pogodbe.

Ne vemo, ali bo mogoče priti do sporazuma, ali pa bomo morali iti pred razsodišče in pred Zvezo narodov. Odločno Zveze narodov pa bomo morali na vsak način sprejeti, ker nečemo vojne proti Zvezi narodov.

Zal mi je, da se ugovarja, da smo se brigali za Solun bolj, nego za Reko. Konvencija radi Soluna je bila sklenjena že pred balkansko vojno. Grki so se njeni izvršitvi vse dosedaj upirali, — sedaj pa so radi svojega neugodnega mednarodnega položaja, ki se ne da primerjati z mednarodnim položajem Italije, morali svojo obvezo izpolniti.

Glede Reke bomo branili do skrajnosti našo pravico, vojne pa radi nje ne bomo začeli.

Kdor pa hoče vojno, naj prevzame za njo odgovornost.

Ne moremo trditi, da je dr. Hohnjec Pašića v tej debati premagal, — zlasti, ker se po svojem bojevitom govoru ni imel korajže javiti in povedati, da bo šel na vojsko. Pašić se pa tudi ni opral. Kajti vkljub vsem izgovorom stoji to, da zvoni Pašić po toči in da o pravem času tega ni nikomur povedal, ne javnosti in tudi ne odgovornim ljudskim zastopnikom. On je nosil svojo modrost v žepu. Zato se lahko trdi, da je bila v žepu modrost. Taki vladi socialisti ne morejo zaupati, — tudi če bi ne vedeli, da ji že zato ne morejo zaupati, ker ni zmožna za iskreno politiko miru in sporazuma med narodi — ampak ji narekuje njeno mirovno politiko le zavest, da je začasno na italijanski strani več kanonov.

Zato so se socialisti pridružili predlogu opozicije, da se izreče vladi nezaupnica, — čeprav njihova opozicija ni bila in ni podobna meščanski opoziciji. Pri glasovanju se je izkazalo, na kako šibkih nogah stoji naša vlada. Proti vladi je glasovalo 92 poslancev, za njo pa 113. Državoohranjajoči stranki sta bili to pot le radikalski in Turki. Nemški nacionalci so se zopet kujali in niso glasovali. Med tem pa jih je Pašić že potolažil in vlada države Radikalov, Nemcev in Turkov je za enkrat rešena.

Radovedni smo, kaj bi bilo, ako bi prišli v parlament Hrvatje, ki se še vedno držijo z radikalci sklenjenega Markovega protokola, na podlagi kojega — ne smejo v Beograd.

Rajska valuta.

Med »Glasnikom presvetega Srca Jezusovega«, ki izhaja v 40.000 izvodih v Mariboru in med »Pravico«, glasilom krščanskega delovnega ljudstva, ki izhaja v Ljubljani, se je začela prav zanimiva polemika.

Glasnik Pravico zbada in ji predočuje verne francoske delavce, ki se vsak dan obhajajo, goreče molijo in gredo celo po 10 ali 12 urnem delu ra-

dsto spat, nepreklinajoč trdega dela, dobro vedoč, da zanj dobe plačilo v nebesnih demantih in briljantih rajske valute. Glasnik vzklika: To je delavstvo, to je močatost in značajnost, to je dokaz iskrenih krščanskih načel, to je življenje, kakor se spodobi za tistih par let na zemlji, ki so vendar pripravila na večnost!

Ta zbadanja so končno tudi Pravico

tako razjezila, da vprašuje urednika Glasnika presvetega Srca Jezusovega: Zakaj ni Glasnik še v eni sami številki napadel s tako vneto bogatinstva, kapitalizma in izkoriščanja, kakor napada one, ki se za siromake potegujejo? Kako, da on ne svetuje nikoli bogatinstvom, naj se zadovoljujejo z rajsko valuto?

Pravica dostavlja: Nasprotniki krščanstva komaj čakajo, da morejo delavstvu dokazati, da je krščansko nabojništvo nasprotno njegovim upravičnim socialnim zakonom. Kdor hoče delavstvo z železnim kolom iz cerkve poditi, bi si ne mogel izbrati primernejše poti, nego one, ki jo ubira Glasnik presvetega Srca Jezusovega.

Mi smo to zanimivo polemiko priobčili. Pa ne zato, ker bi hoteli poditi delavstvo z železnim kolom iz cerkev, proti kateri ne moremo tako dolgo nič imeti, dokler ni proti socialni pra-

vičnosti. Mi vemo, da delavstva z rajsko valuto ne tolaži cerkev kot taka, ampak samo razni prismojeni uredniki. Po našem mnenju bo Bog Pravico milješe sodil, kakor Glasnikovega urednika, ker je mnogo pametnejša. V enem oziru pa se vendarle moti. Pravica misli, da mora biti delavska politična in strokovna organizacija s takimi ljudmi kot je urednik Glasnika pod eno streho. Mi smo pa mnenja, da delavska bojna organizacija ne sme vlačiti za seboj ba lasta, ki je zmožen tako pisati. Na drugi strani pa smo zopet mnenja, da je škoda, če se organizira delavstvo na takih podlagah, da bi ne moglo biti v eni organizaciji tudi z delavci drugih prepričan in drugih ver, ki so ravno takrat lačni, kakor mi, — kar se o uredniku Glasnika menda ne more trdit, ker mislimo, da bi drugače vedel, da se žalibog za samo rajsko valuto ne da kupiti — niti ene žemlje.

Politični pregled.

NOTRANJE POLITIČNI POLOŽAJ.

Pretekli teden je imel naš parlament svoj »veliki« dan. Razpravljalo se je o interpelaciji demokratov glede rešitve reškega vprašanja. Radikalna vlada je branila svojo politiko v tem vprašanju proti napadom demokratov in klerikalcev, ki so za »enrgično« akcijo, kar bi se po slovensko reklo koncepcijam koncepcijam za vojsko. V debati je s. Divac začrtal v daljšem temeljitem govoru socialistično stališče v tem vprašanju. Podčrtal je nenasičnost laskega imperializma ter pokazal na ogromno vojno nevarnost, v katero nas hočejo spraviti tudi domači kapitalistični krogi. Vsi slični problemi, posebno reški, je konec koncev v kapitalistični družbi le rešljiv potem orožja, za mirno rešitev takih problemov je kapitalistična družba nesposobna, sposobna zato je edino le socialistična družba. S. Divac je svaril pred vojsko, ki si jo niti en delaven človek v državi ne želi.

Vlada se je bala, da ne bo dobila večine pri plasovanju za zaupnico. Odkar so namreč klerikalci postali zavezniki demokratov (pri nas tega seveda ne upajo povedati!) in ker so se današnji radikalni zavezniki Nemci in Turki začeli malo puntati, so nastali za starega Pašiča težki dnevi. Ali stari lisjak si je Nemce in Turke zopet kupil in tako ima svojo večino, ki mu je izglasovala zaupanje, odobrila proračunske dvanajstine za oktober, november in december in ki mu bo pomagala spraviti pod streho tudi železničarsko pragmatiko.

Naše notranje politične razmere so slej ko prej žalostne. Koruptna vlada, ki se drži s pomočjo reakcionarnih Nemcev in turških begov (lepa Jugoslavija)

je to!), jalova opozicija, Radičeva pustolovščina, vse to je, kakor je bilo. In nikjer ni upanja na zboljšanje. Govorilo se je o tem, da se hoče Pašič umakniti iz političnega življenja, kar bi bila največja sreča za državo. Kajti stari, kirmasti Pašič je danes največja ovira, da se že enkrat razčisti notranja politična situacija. Pašič, s svojim balkanskim nazirom politiziranja in vladanja, je najjačji predstavnik nesrečnega kurza v državi, pod katerim trpimo vsi. Kdo in kaj pride sicer za njim se danes ne da prorokovati, eno pa je gotovo: Situacija se bo potem bistveno spremenila. Blizje bomo rešitvi vprašanja notranje ureditve države, ki danes gloda na našem življenju kot rak, odpadle bodo pa tudi marsikateri druge metode, ki so še posebno Pašičeve. Takoj naj uvedejo naši klerikalci po cerkvah molitve za srečno rešitev države od Pašiča? Se mi bi zmolili en očenašek za to stvar!

ZUNANJI POLITIČNI PREGLED.

NEMCIJA.

Nemčija je v boju proti Francozom podlegla. Njen poraz leta 1918. na bojnem polju je pretečeni teden dobil poraz na politično-gospodarskem polju. Da reši, kar se še rešiti da, je Nemčija opustila takozvani pasivni odpor v Porurju in se brezpogojno na milost in nemilost podala Franciji. Strašna je katastrofa Nemčije, svaričen je vzgled, kam privede imperializem mogočno in bogato državo.

Francoska stoji danes močna v Evropi, zmaga pijan narod, ki ne občuti potrebe biti uvideven, ki se ne zaveda, da se more jutri njenemu zgoditi to, kar se je danes pripetilo Nemcem. Težak

je položaj Nemcev in nemške vlade. Na eni strani reakcionarna, monarhistična desnica, ki grozi z nasiljem uvesti v Nemčiji monarhizem in ž njo imepriklizen, na drugi strani pa komunistična levica, ki poskuša pristaviti k žrvnici svoj revolucionaren lonček. In zato vidimo, da si reakcija iz leve in desne podajata roko, da pahmeta Nemčijo v revolucijo, državljansko vojsko, ki grozi uničiti še to, kar je. Nemška vlada se krčevito trudi obdržati v Nemčiji mir in zatreti vsak revolucionaren poskus. Če se ji bo to posrečilo je danes še negotovo. Prihodnji dnevi prinesejo odločitev. Ker ni za nas nikakega dvoma, da bi vsak revolucionaren poskus v Nemčiji koncem koncev pomenil le zmago militaristične in monarhistične reakcije, nikakor pa ne zmage komunistične levice, zato želimo, da se posreči ohraniti v Nemčiji notranji mir, ki naj omogoči rešitev milijonov nemškega delavstva od belega terorja in gladu.

BULGARIJA.

Bulgarija se ne more umiriti. Po revoluciji nacionalistov, makedonstvujočih, ki je vrgla zemljoradniško vlado, je pretekle dni divjala znova kratka državljanska vojska po tej nesrečni državi: Komunisti so po diktatu iz Moskve skupaj z ostanki zemljoradniške stranke poskušali vreči Cankovo koalicijsko vlado. Izgleda, da se jim to ne bo posrečilo in beli teror bo vladal še naprej. Iz daljave sploh ne moremo dobro pregledati in razumeti bulgarske razmere, eno je pa jasno: niti današnja vlada, niti komunistično-zemljoradniška revolucija niso blagoslov za to zemljo.

Bivša zemljoradniška vlada je bila teroristična, o tem ni dvoma. Nastopala je tudi proti komunistom. Ko je padla, so vse stranke razun komunistov šle v novo vlado. Tudi desno krilo socialistov — čeprav mi nemoremo razumeti, kaj imajo socialisti opraviti v taki vladi. Komunisti so v tem boju med zemljoradniki in novo vlado izpočetka proglasili svojo nevtralnost, dobro vedo, da bi

vsako njihovo vmešavanje v ta boj za vlado škodovalo le njim in delavskim masam. Toda Moskva s tem ni bila zadovoljna. Diktirala je bulgarskim komunistom, da poskušajo skupno z zemljoradniki protirevolucijo in komunisti so morali ubogati! Uspeh — pojačanje belega terorja!

Vpričo nejasnih razmer na Balkanu, posebno vpričo sodelovanja dela socialistov v sedanji bulgarski, brez dvoma izrazito meščansko-teroristični vladi, bo treba nam jugoslovanskim socialistom na vsak ničnik poskušati najti potoč, da se vse balkanske socialistične frakcije najdejo na skupni balkanski socialistični konferenci, ki naj končno ustvari jasno sliko, kje so res socialistične stranke na Balkanu in ki naj precizira enotno socialistično stališče do raznih balkanskih problemov!

ITALIJA.

Konflikt med Italijo in Grško radi umora italijanske delegacije v Albaniji je poravnal. Italija, ki je zasedla grški otek Krf, dokler ne dobi zadoščenja za umor, je Krf že izpraznila, Grška pa je plačala Italiji 50 milijonov lir odškodnine za rodbine umorjenih. Ali preiskava je dosegla, da niti grška vlada niti Grki niso zakrivali umora, temveč Albanci sami. Pa se vprašamo mi, ki te visoke diplomacije in politike ne razumemo: Kako je mogoče, da je ostala Italija kljub temu nekaznovana zaradi nasilne zasedbe Krf, zakaj mora Grška kljub temu plačati odškodnino? To je kapitalistična politika. Udari malega, ker veliki je tvoj zaveznik!

ŠPANJA.

Tudi Španija je »revolucionarnim potom« prišla do svoje fašistovske diktature generalov, na čelu jim general Rivera. Eno prvih dejanj »nacionalne« vlade je bil dekret, s katerim se odpravljajo v Španiji osemurni delovniki, češ, da je osemurni delovnik vzrok današnje draginje na Španskem? V resnici lep izgovor za uvedbo reakcije na Španskem!

Dnevne vesti.

LJUBLJANSKO OKROŽJE.

Ljubljana. Napočili so dnevi naše slavnoznane ljubljanske megle. Dopoludne megla in zgodaj zvečer že zopet megla tako, da solnce pogleda le za par ur na dan na kisle obraze ljubljčanov. — Tudi politika in društvene prireditve so postale meglene. Vrše se zapored vinske trgatve in prihodnje ne deljo priredi tudi moščanska »Svoboda« svojo vinskó trgatve, kjer bodo zapirali tatove in plesali, da se bo kar megla delala. — Naši čevljarski pomočniki, ki so dobro organizirani v Osred. društvu usnarjev so pretekli teden stopili v stavko in sicer zato, ker so že

marca meseca vložili spomenico za zvišanje plač, pa mojstri spomenici še do danes niso ugodili. Stavka je popolna, stoje vsi obrati, stavkujočih je približno 150. Organizacija je izdala lep letak v katerem natančno poroča, kako je do stavke prišlo. Stavkujoči so razdelili letak med občinstvo, kar je zelo ugodno vplivalo. — Po vsesplošnem polomu ki so ga doživeli naši komunisti se sedaj tolažijo s tem, da bodo njihovi bratci v Bolgariji zmagali. Celo »Glas Svobode« prinaša »senzacionalno« poročilo da so v jeli bolgarski komunisti vlado in kralja ravno v trenutku, ko so hoteli pobegniti v eroplanu. Vsak otrok

Zgodovina internacionale

Zgodovina od prve do druge internacionale.

(Ameriški družinski koledar 1917.)

V ameriški javnosti je dobila Internacionala hitro velik vpliv — reči se mo ra, da celo prevelik. V nekem članku o delavskem gibanju v Zedinjenih državah je dejal F. A. Sorge, da je postala Internacionala takrat moda v Ameriki. Časopisje, ki se posebno v tej deželi rado bavi s senzacijami in z vsem, kar se zdj čitateljem iz kakršnega koli vzroka pikatno, eksozično, je posvečalo Internacionali veliko prostora. O njenih načelih so razpravljali vsakovrstni shodi in zbori. Celo na kongresu v Washingtonu so bili pozorni nanjo. Tako je kongresnik Hoar, poznejši Clevelandov generalni državni tajnik, kakor poroča M. Hillquit v svoji knjigi o ameriskem socializmu citiral dolge odstavke iz neke resolucije, sprejete od generalnega sveta, in kongres, ki je razpravljal o imenovanju komisije za proučevanje delavskega položaja, je glasno pritrjeval.

Ali za tako veliko pozornost je bila Internacionala v Ameriki še premlada in prešibka. Zaradi svoje popularnosti je začela rasti — na svojo škodo.

Na svetu menda ni dežele, kjer bi bilo toliko raznovrstnih sektovcev, reformatorjev, utopistov in špekulantov, kolikor v Ameriki, kjer se še dandanes snujejo nove vere, socialne kolonije, reformatorske družbe itd. Povsod so se oglašali ljudje, ki so imeli kakšne »ideje« v glavi in hoteli dobiti zavetišča v

Internacionali. Toda vsakdo izmed njih je prihajal z željo, da vcepi organizaciji svoje iluzije in nazore. Tako je postala tuptam kakšna sekcija pravi dom raznih konfuzionistov.

Tako je imela Internacionala kmalu več posla v svojih lastnih vrstah, kakor v boju z nasprotniki, za katerega ji je ostalo premalo časa in premalo sil.

V 12. sekciji sta si znali priboriti ves vpliv dve sestri, Viktorija Woodhull in Tennessee Claflin. Socializem teh dveh žena, ki sta izdajali list »The Woodhull and Claflin's Weekly« je bil skrajno fantastičen: delavsko vprašanje ni igralo v njem nobene vloge, o zakonih družabnosti in o razredih v družbi sta imeli premožni dami komaj nekoliko bledega pojma. Pri srcu pa jima je bilo žensko vprašanje; ali tudi o tem sta imeli dokaj zmedene nazore, v kateri so se pa etne misli mešale s pravimi absurdnostmi.

Sčasoma se je njih vpliv razširil tudi na 9. sekcijo, in ko sta čutili zaledja, sta hoteli dati vsemu gibanju »ameriško barvo« ter sta pričeli v organizaciji boj proti tujcem. Sekcija št. 12. je naposled izdala poseben oklic do vseh angleško govorečih ameriških državljanov.

Federalni svet Internacionale je pisal o tem oklicu, da je bil »zlgošen zaradi smešnega poizkusa, da bi vcepil v program Internacionale vse fantastične reformne načrte, ki jih je le mogoče izmisliti, izvzemši zadeve dela, katerega ime menda ne harmonira s pojmi te sekcije o blagoslovju, ker je v dolgém oklicu komaj omenjeno«.

Nastop te sekcije je povzročil mnogo razburjenosti v Internacionali. Druge organizacije z oddelkom št. 1 na čelu so zahtevale njen razpust, medtem so se nekatere postavile na njeno stran.

Internacionala v Ameriki se je razcepila. Obe strani pa sta poslali pritožbo generalnemu svetu v London, ki je razsodil, da se sekcija 12. razpusti. Vodstvu obeh strank je pozval naj se provizorično združita do prihodnjega kongresa, ki naj sklepa o poslovanju ameriških sekcij. To se je zgodilo. Sekcija 12. je še nekaj časa samostojno uganjala vsakovrstne smešnosti, izgubila je pa ves vpliv in je razpadla.

Prvi ameriški kongres Internacionale je bil 6. julija 1872. v New-Yorku. Zastopanih je bilo 22 sekcij, ki so sprejele naslov »Severo-ameriška federacija mednarodne delavske asociacije«. Za ekzekutivo je bil izvoljen federalni svet devetih članov. Prvo leto so bili v njem trije Nemci, dva Francoza, dva Irca, en Šved in en Italijan.

Nekoliko pozneje, mesca septembra je kongres v Hagu sklenil, da se prenese sedež Internacionale v New-York in je izvolil v generalni svet dvanajst članov: štiri Nemce, tri Francoze, dva Irca, enega Američana, enega Šveda in enega Italijana.

Internacionala v Ameriki.

Za ameriško gibanje in za Internacionalo se je pričelo novo poglavje.

Ameriško socialistično gibanje se je s preložitvijo generalnega sveta v New-York oplodilo. Internacionala sama ni s

tem ničesar pridobila: zanjo je bila preselitev iz Evrope v Ameriko začetek zadnjega poglavja.

Dejali smo že, da se je v letih izza prusko-francoske vojne po mnogih evropskih državah pričelo preganjanje socialistov, ki je dobivalo zlasti v nekaterih deželah take besne oblike, da je postalo skoraj vsako javno socialistično delovanje nemogoče. V takih razmerah bi bilo redno vzdrževanje zveze s centralo Internacionale težavno, če bi bila imela svoj sedež v Evropi; preselitev centrale v Ameriko je pa potrgala skoraj vse vezi. Za delavsko gibanje v Evropi je bila Internacionala takorekoč le še ime.

Leta 1875. je bil nameravan kongres Internacionale. Priprave pa so pokazale tako neugodno sliko, da so ga rajši opustili.

Ameriške sekcije so imele svoj drugi kongres dne 11. aprila 1874. v Filadelfiji. Ta se je sešel izza dokaj burnih dogodkov, ki so morali vzbujati pozornost po Ameriki in hote ali nehote izživati zanimanje za delavsko vprašanje. Leto 1873. ki je porodilo v Evropi, zlasti na Dunaju strahovite gospodarske poleme, je tudi v gospodarski zgodovini Ameriki zabeleženo s črnimi črkami.

Tukaj je bankrotirala severna pacifična železnica, in ta krah je potegnil celo vrsto podjetij in bank za sabo v brezno. Industrija je zabredla v hudo krizo in delavstvo je zadela strašna mora brezposelnosti. V sami državi New-Yorku so cenili, da je bilo tisto zimo 180.000 delavcev brez zaslužka.

(Dalje prihodnjič.)

vé, da je komunični puč v Bolgariji udušen, naši komunisti pa prihajajo s takimi poročili. Vidi se, da trpe na živčni bolezni. Iz tega vzroka začno tudi povsod z akcijami tako kot bi ne smeli in ko jih dobe po glavi se pa zgovarjajo z vsemi mogočnimi izgovori.

Moste. Tu smo imeli v pondeljek sestanek Udruženja delavskih rediteljev. Posetila nas je tudi četa iz Šiške, ki nas je s svojim discipliniranim nastopom zadivila. Ne bo dolgo, da bomo imeli tudi v Mostah tako četo.

Doslednost »Neodvisnih«. Kako žalostno revolucionarno-kleče-plazko taktiko zavzemajo naši ultra »neodvisni komunci«, je razvidno iz sledečega slučaja. Kakor že v časopisju omenjeno se vrši spor zaradi nove zastave med socialističnimi in neodvisnimi steklarji v Zagorju, za zastavo so zbrali nasi 39.000 K, neodvisni pa 2800 K. Navzlic temu dejstvu pa so si hoteli »neodvisni« popolnoma zastavo osvojiti. Kar je imelo za posledico, da so se naši sodruzi temu uprli, na kar je prišla cela zadeva pred sodnijo, katera bo končno o tem odločala. Ali »neodvisni« zaveda joč se svojega nečastnega dejanja, so se zbal pravilne razsodbe sodnika, so se v svojem obupu spozabili celo tako daleč, da so šli prosit predstavnike srske radikalije g. Štefanoviča in druge v Ljubljani, češ, vi ste vsegamočni v korupciji, za božjo voljo pomagajte nam sedaj, da dobimo mi zastavo in ne prokleti socialisti. Za uslugo zato vam bomo zvesti hlapci in razdiralci delavskega pokreta pod firmo: nepomirljiva klasna borba.

MARIBORSKO OKROŽJE.

Zakaj so klerikalci zagovarjali klavniškega ravnatelja Kerna? Kakor znano, so klerikalci letošnji proračun mestne občine mariborske skozi tri mesece obštruirali, dokler končno ni bila obštrukcija zlomljena. S tem so seveda občino občutno oškodovali. To seveda klerikalnih korifej ni nič ovrhalo; da ne bi iskali raznih koristi. Vire občine so hoteli na vsak način zapreti in prisiliti občinsko upravo, da bi pred njimi na kolena padla. Med tem je dr. Leskovar pridno vodil razne tožbe in procese; kot pravni zastopnik je hodil točno inkasirat honorarje; drugi klerosi so hodili ravnatelja klavnice pridno prositi, da jim preskrbi svinjske masti, drugi zopet in to so klerikalni posestniki, po cenji gnoj za svoje njive itd. Eden sam generalisimus si je dal po ravnatelju Kernu dobavit tistem stodvajset dni nič manj kot stodeset kilogramov masti: razume se — »schönes Fett«! Ugotovljeno imamo, da je Kern mast po 30 kg kar vzel in rekel: »Das wird schon bezahl«! To mast je potem dobavil onim, ki so z njim držali, ni je pa nikoli plačal. Ali so odjemalci mast nje mu plačali, se ne ve. Drugi so zopet prišli po gnoj, katerega je Kern dal po 20 kron cel voz. Za to ni čudno, da je za leto 1922 bilo postavljeno v proračun celih 100 dinarjev! Radi takšnih beneficij so klerosi radi ogrnili Kerna s plaščem krščanskega usmiljenja in prizanesljivosti. Radi tega so klerikalci iskali drugod korupcijo, kjer je ni, po devizi: držite tату! Klavnice, kot največje mestno podjetje ne le niso pri svoji zločinski obštrukciji kritizirali, marveč je niti omenili niso. Kerna se je vse balo, ker se ga je na magistratu sploh smatralo, da je čarovnik, s katerim je najbolje nič opraviti imeti. Ampak klerikalci so prijatelji magari s hudičem, samo če jim gre na roko. In kakšno je bilo gospodarstvo v mestni klavnici, to se šele sedaj vidi. Hladilnica vsebuje 48 celic, katere imajo mesarji v najemu. Najemina za te celice je z ozirom na današnje stroške za vzdrževanje in hlada denje, naravnost smešna, to je letno 600 kron. Toda to ni glavno, ampak to je glavno, da mesarji sami ne vedo, kdaj so zadnjič najemu plačali! Tako se je na tozadevno vprašanje: kdaj da je najemino plačal, odrezal: »jaz sam ne vem, jaz mislim za leto 1920!« Ravnatelj Kern je sicer nekaj mestni blagajni odračunil, kako je to on z mesarji imel se še ne ve. Kern je, kakor je tozadevno več zapisnikov napraviljenih, jemal, da celo izsiljeval nagrade v vsakršni obliki, to se pravi: ne le v denarju, marveč v najrazličnejšem blagu. Na tak način je Kern silno obogatel in za to ravno so imeli klerikalci do njega takšno spoštovanje. Klerikalci se kot je to v občini znano, vaskemu bogatstvu

Vsem naročnikom »Socialista«!

Zadnji številki lista smo priložili poročila. Vsi naročniki, ki naročnine še niso plačali, naj to nemudoma store! — Vsem zamudnikom bomo list sicer takoj ustavili.

Uprava »Socialista«.

radi klanjajo, pa naj bo že kristjan, jud, mohamedan, Nemec, ali Madžar, samo, da ima pare. Zato je tudi doktor Leskovar grajal Hinterlechnerja, ki je neko »ugledno« stranko naznanil rekoč: »Kaj, take ljudi vi naznanjate, ki imajo denar?!« Že do sedaj se je nagromadilo silno veliko nerednosti v tej nesrečni klavnici in razumljivo je, da se je dr. Leskovar v zadevi njegovih smrdljivih prašičev izrazil: »Ako zvedo o tem tdruge stranke, nas uničijo.« Zato so klerosi porabili priliko na »Katoliškem« shodu in so ministra doktor Jakoviča prav lepo prosili, da bi vlada razpustila mariborski občinski svet. Saj bi tedaj cela umazana klavniška afera zginila s sveta in bi si dr. Leskovar lahko oddahnil, danes pa visi Damoklejev meč v obliki državnega pravnidništva nad njegovo glavo. Klerikalci bi obnem z mesom štiridesetih prašičev, ki se še nahajajo v Kernovi kleti, pokopali celo preiskavo in bi Kerna na »tron« postavili! Leskovar bi morda zopet postal gerent, ker je že »vaje« in zopet vlekel družinske doklade, kakor pred tremi leti. Tega bi Mariborčanom še trebalo! Ampak klerikalna drevesa ne bodo do neba rastle, če tudi jim pridno gnojijo!

Klerikalna industrija. Kakor je splošno znano, so klerikalci silni nasprotniki industrije. Industrije se oni branijo kakor hudobec križa. Zakaj to, ni težko uganiti. Kjer je le ena tovarna, tam je že nevarnost za klerikalizem. Najraje imajo klerikalci kmečko ljudstvo: »to je naše verno ljudstvo«, pravijo in to je res. Le poglejmo n. pr. samo naše Slovenske gorice, tu vlada največja revščina, tu vlada najbolj črna klerikalizem. Neumnost je sestra revščine, obe so klerikalcem neobhodno potrebni. Zato proč s fabrikami! Če pa že nikakor ni mogoče prepričati tovarne, tedaj se klerosi vržejo na delavstvo s »strokovnimi« organizacijami. Razni Žeboti, Krajnci in Krepeki se našemijo s pavovim perjem, pa gredo med delavstvo kaline lovit. Ko je leta 1921, prišla prva prošnja nekega podjetja v občini svet mariborski, da naj občina prodastavbišče, so klerikalci zagnali hrup, najbolj se je Žebot odlikoval, kaj boste kapitaliste podpirali, »mi ne potrebujemo fabrik«, in so proti glasovali. Ampak motil bi se, kdor bi mislil, da so klerikalci proti vsaki industriji, ne! Takozvana industrija za izdelovanje cerkvenih predmetov jim je dobro došla. V Mariboru imamo veliko in moderno livarno zvonov. Ta pa ni sama. V Ljubljani sta kar dve, v Zagrebu, Subotici in v več drugih krajih imajo teh tovarne že več kot dovolj. Toda naši klerosi vedo, da je sedaj konjunktura takšna kot je zopet dolgo ne bo več. Zato so klerosi na hitro roko ustanovili v Mariboru družbo, h kateri je pristopilo nekaj bolj težkih kler. magnatov, podvodstvom dveh Italijanov in enega Nemca, in so začeli zidati — zvonarno. Kšeft je kšeft! Toda tovarna je postavljena na pesek in upamo, da jo bo voda vzela. Občinski svet je v svoji seji dne 29. avgusta soglasno sklenil, da ne puštili v bližini Ljudskega vrta tovarn graditi. Sicer pa zvonarn ne potrebujemo več.

Jr. Leskovar proti alkoholizmu? Kakor izhaja iz poročila o katolišk. shodu v Ljubljani, je tam med drugimi nastopil kot govornik vodja mariborskih klerikalcev dr. Leskovar, ki je govoril proti alkoholizmu. Ne vemo, ali je to bil samo slučaj ali pa se je to zgodilo namenoma, da je dobil ta referat ravno zastopnik mariborskih klerikalcev, ki so zaigrani zagovorniki alkoholizma. Lani v oktobru je bil hud boj in proti alkoholu v mariborskem občinskem svetu. Socialistični občinski svetniki so stavili predlog, naj bi se v svrhu kritja za povišane druginjske doklade občinskih uslužbencev in delavcev zvišala doklada na vino. To pa je dalo klerikalcem povod, da so vehementno nastopili proti nadaljnem obdavčenju vina, češ: to bo imelo za posledico, da se bo manj pilo in s tem bodo najbolj prizade-

»ubogi« viničarji! Pri tem so se ravno najbolj odlikovali Žebot, duhovnik Jerovšek in dr. Leskovar. Sicer pa naj klerikalce sam hudič razume. Njim ni nič, da igrajo sočasno dve ali celo več uloge! Oni zagovarjajo kapitalizem, ter ga obenem pobijajo, oni zagovarjajo alkoholizem in ga hkrati pobijajo, saj z besedo! Če je torej dr. Leskovar res govoril proti alkoholizmu, tedaj je to bilo samo tako za parado, ker če bi on to za resno mislil, tedaj bi se v prvi vrsti klerosom samim zameril, ki ga, kakor znano, najbolj žajfajo. Kaj bi rekli n. pr. mariborski fančiškani, ki ga samokrat enkrat imajo 15.000 litrov za obdavčiti. Pri tem pa moledujejo za odpis davka, češ: to je samo za lastno potrebo! Dr. Leskovar menda tudi ni kupil pred kratkim za 2 milijona K vinograda, da bi hotel z njim uničevati alkoholizem? Da, da, praksa in teorija, to so dve različni stvari. Ne glejte, kaj mi delamo, temveč kaj učimo!

Članski sestanek kraj. org. SSJ mariborske se vrši vsako sredo točno ob 8. uri v »Ljudskem domu«. — Udeležba dolžnost.

Sestanek vseh obratnih zaupnikov in funkcionarjev vseh podružnic strokovnih organizacij v Mariboru bo v torek, dne 9. oktobra ob pol 8. uri zvečer. Dolžnost vsakega zaupnika in funkcionarja je, se točno in zanesljivo sestanka udeležiti. Srok. tajništvo.

PTUJSKA KRONIKA.

Demisija župana. Na zadnji občinski seji je prišla na dnevni red v obliki nujnega predloga, ki ga je predlagal demokratski odbornik dr. Fermevc, pogodba »Dramatičnega društva« glede prevzema v najem mestnega gledališča in sicer za dobo deset let. Župan s. Lozinšek je zastopal mnenje, da se mora pogodbo predložiti v pretres upravne mo osduke in to tembolj, ker se mu je zdela predložena pogodba pomanjkljiva in za mestno občino neugodna. Občinski odbor je pa skoro soglasno sprejel pogodbo, vsled česar je župan po zaključitvi tajne seje podal demisijo.

Kdo bo župan? To vprašanje je sedaj v Ptujju na dnevnem redu in vsi ugibajo, kdo bo vreden časti župana. Demokratje upajo, da so se narodni socialisti spametovali in da bodo glasovali za demokratskega župana, zato so še isti večer po Lozinškovi demisiji telefonirali »Jutru«, da je podžupan g. Blažek »vrl narodnjak«, čeravno je bil pred dvema leti, ko so volili župana, še med tistimi, ki so izročili občino »nemčurjem«. Ker niso tistikrat narodni socialisti glasovali za demokrata, so bili narodne izdajice, sedaj pa, ko se demokratom zopet cedijo sline po županem stolu, so na mah postali »vrli« narodnjaki. Pristaši drugih strank pravijo, da naj bo župan magari hudič, le demokrat ne. Kakor izgleda bo zopet »hec«, ker niti vrag ne ve, kdo je bolj naroden, demokratje, ali narodni socialisti. Mi pravimo, da so najbolj narodni klerikalci, ker so pisali v »Slovincu«, da sedanji občinski svet ne predstavlja volje meščanov, češ, da so volitve v narodno skupščino pokazale drugo lice. Ker bi po rezultatu skupščinskih volitev postal župan Nemec so torej klerikalci najbolj narodni. Sodr. Lozinšek še ni razrešen od strani vlade, zato vodi še županske posle, glede volitve novega župana pa naša stranka še ni zavzela stališča.

Auf biks ali narodnjaško boksanje. Ker niso imeli nekateri narodnjaki in orjunci druge prilike pokazati njih »narodnost«, so se v nedeljo kar med seboj zboxali. Posetniki kavarne »Balkan« so bili pričr krasnemu prizoru, ko je neki gospod pritisnil zvenco zausnično drugemu, ki ni nič manj »naroden« od prvega. Eni in drugi so pristaši demokratske stranke oz. Orjune, zato je bila prizor res pikanten. To so pa res »in teligenca«.

Stanovanjski urad. Na zadnji občinski seji je bil na mesto odstopivšega predsednika dr. Brumena izvoljen sodr. Ivan Šegula. Sprejemanje strank v stanovanjskih zadevah se vrši izključno ob sobotah od 14. do 16. ure.

Vlom in tatvina. Pred nekaj dnevi je bilo vlomljeno v trgovino g. Beraniča v Strnišću. Vlomilec je odnesel nekaj denarja, obleke in drugih stvari. Ker ga je orožništvo že dan po vlamu izsledilo, se je uzmovič zastonj trudil. Ukradene stvari so našli deloma pri

njem, deloma v nekem gozdu, kjer jih je skrtil. Kot osumljenega soudeležbe pri tatvini so v pondeljek aretirali še nekega družega, ki pa odločno zanika soudeležbo pri ponesečenem podjetju.

Kozarec si nalijmo — tudi ob 3. uri zjutraj. Kovač Holc Ivan v Savcih je v pondeljek zjutraj, dne 24. septembra razbijal po svoji kovačnici, ker je moral nujno napraviti orodje za nekega kmeta, ki se mu je mudilo orat. To je tako razburilo v bližnjem vinotoču nahajajoče pijance, da so prišli v kovačnico in Holca napadli. Pretepli so ga s kovaškim orodjem ter mu vso glavo zbili, poleg tega pa so ga še z noži obdelali, tako da je žena mislila, da je že mrtev, ko ga je spravila v stanovanje. K sreči je vrata dobro zaprla, ker pijnci so hoteli vdreti še v sobo in pogledati, če je Holc še živ. — Pripominjamo, da so Savci vrl krščanski kraj, kjer ljudje delajo od rane ure do pozne noči — tudi v vinotočih. Vprašali pa bi pristojno oblast, od kdaj je dovoljeno imeti vinotoče odprte cele noči. Drugod je navada, da se sme točiti vino le do 8. ure zvečer, tudi gostilne niso na deželi dalje odprte nego do 10 ure.

MEZISKO OKROŽJE.

Prevalje. Občinska seja je bila zadnji teden nekoliko burna. Ker je klerikalna stranka pretela, da odloži vse mandate v posameznih odsekih ako se ji ne odstopi odborniška mesta v okrajnem šolskem svetu in ako se blagajnikom ne izvoli prejšnji gerent g. Lahovnik, se je najprej prečitala tozadevna izjava gospodarske stranke (zdruzeni klerikalci, demokrati in Nemci). Po daljšem prerekanju, v katerim se je doglalo, da g. Lahovnik sam niti ne mara prevzeti blagajniškega mesta, dalje da so klerikalci sami, na čelu jim državni poslanec Kugovnik, v prejšnji seji glasovali za izvolyene socialiste v šolske in druge odseke, je g. Lahovnik kljub temu stavl predlog, da se naj v vse odboire in odseke izvrše nove volitve, ker pri zadnji seji on ni bil zraven. Na tako otroče stališče se seveda nismo ozirali ter smo socialisti odklonili tak predlog. Nasprotna stranka je seveda položila definitivno zgoraj omenjene mandate, pa obenem hotela zapustiti dvorano. Ker je razmerje glasov 13 : 12 v naš prid, bi lahko prišlo do onemogočenja vsakega občinskega dela. Sicer bi prišlo ali pa bo prišlo najbrže tudi do tega, kajti deveta brigada je klerikalcem občinska avtonomija, ako sami niso gospodarji položaja. — Vendar smo izvolili mesto odstopivših klerikalcev v vse odseke naše sodruge. Ponudili smo gospodarski stranki enega odbornika in enega namestnika, tako, da bi šolski svet sestavljali 3 naši sodruzi kot odborniki in 2 odbornika od klerikalne strani, ter 2 njihova namestnika. Ker so to seveda odklonili, smo bili na jasnem, da jim ni za nobeno delo, temveč za razbijanje. Nadaljni potek seje je bil miren. V občinsko zvezo se je sprejelo nekatere, oziroma druge odklonilo, ker podatki niso popolni. Občinski reveži dobijo nekoliko zvišane podpore po predlogu, ki ga bo izdelal do prirodne seje ubožni odsek. Prošnji paznika I. D. (naš list je o tem že pisal) za občinsko podporo, se ne more ugoditi z ozirom na to, da je dolžnost premogovnika se pobrigati za svoje nastavlence ne samo tedaj, ko še delajo, ampak tudi pozneje, ko so v penziji. Sklene se obenem predložiti prošnja okrajnemu glavarstvu, da vpliva na pravico rešitev te zadeve. Glede kategorizacije ceste Prevalje — Leše se je beseda »kategorizacija« kritizirala a cesta ostane najbrž brez gospodarja. Izvolila sta se s. župan Čop in g. Lahovnik, da pregledata pravno stran te zasebno-javne ceste. Občinskim uslužbencem se zvišajo prejemki. Konštata se, da je bila blagajna v redu oddana po prejšnjem gerentu.

Žalostno Pokojninsko zavarovanje. Prejeli smo ta-le dopis iz Prevalj: V pokrajinski zavod za nameščence v Ljubljani plačuje ogromna množica privatnih nastavlencev. Ker je današnja plača štatutom zavoda primerno visoka, vplačujejo skoro vsi nameščenci po 90 Din mesečno z delodajalcem. Isto je vplačeval po nam došlih poročilih tudi paznik premogovnika na Lešah I. Doberšek. Dne 1. maja je vstopil v pokoj ter čakal od kod pridejo pokojnine. Prva je prišla običajna renta od bratovske skladnice, koji je vplačeval 54 let,

in sicer 33 K 33 vin. Služil je neprenehoma čez polstoletja na istem mestu. Potem se je zglasil Pokrajinski pokojninski zavod ter naznanil, da ne dobi nobenih dokladov od tam. Po 5 mesecih pa je prišel »Zavod za nameščence« ter mu naznanil, da dobi 28 Din 60 para mesečne doklade. Pri tem zavodu je vplačeval I. Doberšek od časa njegove ustanovitve, torej 14 let. Slišali smo, da izplačuje ta zavod tudi izredne podpore, a tu v tem slučaju ni priznal še nobenih. Vprašamo, če si more še človek po tako dolgem službovanju drugače zaslužiti svoj kruh? Sedaj smo izvedeli, da je I. Doberšek vložil na domačo občino prošnjo za podporo.

Iz stranke.

Vsi organizacije Socialistične Stranke Jugoslavije in »Kmečko-delavske zveze« se opozarjajo z ozirom ne sklepe pokrajinskega kongresa, z dne 12. avgusta v Celju in državnega kongresa, z dne 21., 22. in 23. septembra v Beogradu, da ima Socialistična Stranka Jugoslavije svojo pokrajinsko tajništvo za Slovenijo v Celju. Z ozirom na to, naj se vse organizacije nemudoma obrnejo na pokrajinsko tajništvo po potrebne tiskovine za reorganizacijo stranke in po druga pojasnila. Vse tiste organizacije, ki so bile na zadnjem kongresu v Celju zastopane, naj takoj prično obravnavati podpisanim tajništvu. Organizacije, ki žele poročevalce o kongresu v Beogradu, naj se istotako obrnejo na podpisano tajništvo, da jim istega pošlje.

Pokraj. tajništvo Socialistične Stranke Jugoslavije (SPJ) v Celju.

Seja pokrajinskega načelstva SPJ bo v soboto, dne 6. oktobra 1923 ob 20. uri v Celju. Vsi člani naj se seje sigurno udeležijo! Posebna vabila se ne bodo razpošiljala.

Kulturno gibanje.

JOŽE TOMC:

Naloga DTE in njih pomen v socialističnem gibanju.

Delavske Telovadne Enote so si stavile za nalogo skrbeti za telesni, duševni in nramni dvig slovenskega delavstva brez razlike starosti in spola, da bo zmogočno urediti si usodo človeške družbe v smislu socialističnih idealov. Telesno povzdigo dosegamo z gojenjem telesnih vaj in to s članstvom, naraščanjem in deco obeh spolov, s prirejanjem izletov, nastopov, telovadnih akademij in z vzgojo vadiateljev, ki naj vodijo njim zaupano mladež. Predavanja, članski razgovori, širjenje čitanja knjig in listov, izleti in poučni izprehodi pa nudijo sredstva za duševno in nramno povzdigo. Zdravje, moč in lepota so končni cilj vsakršnega delovanja, v kojem se telovadna delavnost spaja z delom, stremičim zanravno, duševno in socialistično vzgojo.

Del. tel. enote delujejo sestavni del stranke, zato uvajajo mladino v program in strankina načela, vzbujajo v mladih dušah razumevanje za borbe delavskega razreda, za čitanje listov in knjig, izdanih od stranke. Iz mladine zbrane v enotah vstaja nova generacija prepričanih pristavev socialistične misli in socialističnih načel.

Gibanje socialistične omladine.

Pod vodstvom socialistične mladinske internacionale se je vršilo v tem polletju ogromno zborovanje socialistične omladine v Sundu na Švedskem, katerega se je udeležilo nad 10.000 oseb. Zastopana je bila socialistična delavska mladina iz Nemčije, Norveške, Ni zozemske, Danske in Švedske. Zborovanje je nagovoril med drugim Hjalmar Branting, vodja švedske socialno-demokratske stranke.

Mesca maja se je vršil v Górlitzu redni kongres nemške socialistične omladinske zveze, ki ima 105.000 članov v 1600 podružnicah v raznih krajih

Nemčije. Toliko je imela članov ob koncu leta 1922, urad nemške delavske mladinske zveze poroča iz Berlina, da se je število njenega članstva v tem letu zelo pomnožilo.

Nemška socialistična mladinska zveza ima za članstvo socialistično mladino, ki spada v velik večini tudi k strokovnim organizacijam, medtem ko spadajo k nemški social. ligi, tisti ki niso pri strokovnih organizacijah; k slednji pripada dijaštvo, kmečka mladina in razni mladi delavci, za katere ni strokovnih organizacij. Na kongresu prvo imenovane zveze mesca maja je bilo zaključeno, da se bo uvedlo več koope-racije z zadnje imenovano ligo.

Književnost.

Slovenska Matica. Pravkar je izšla izdaja Matičnih knjig za leto 1922. Ker so stroški tiska in papirja teh knjig; zadnji zvezek »Slovenskih narodnih pesmi« in tretji zvezek »Dr. Mencingerjevih izbranih spisov«, visoko narastli, je »Slovenska Matica« primorana svojim članom oddajati te dve knjigi proti doplačilu Din 10 in pošiljalnih stroškov k dosedanji članarini. Nečlani dobijo knjigi pri upravi »Slovenske Matic« po 30 Din za posamezne zveze. Za tekoče leto je članarina neobvezno 30 Din. Za to leto se pripravljata četrti zvezek »Dr. Mencingerjevih izbranih spisov« in zadnji zvezek »Slovenske zemlje«, to je Štajerske in Premurja v zgodovinskem in prirodopisnem oziru. Obednem naznanja »Slovenska Matica«, da je zvišala cene knjig, kar jih ima v zalogi, posebno pa opozarja, da oddaja zemljevid slovenskega ozemlja skupno s kazalom za 100 Din.

Socialna politika.

Državna borza dela. Pri vseh »Državnih Borzah Dela« v Ljubljani, Mariboru, Ztuju in Murski Soboti je iskalo v preteklem tednu od 16. septembra do 22. septembra 1923 dela 248 moških in 128 ženskih delavskih moči. Delodajalci so pa iskali 148 moških in 114 ženskih delavskih moči. Posredovanj se je izvršilo 125. Promet od 1. januarja do 22. septembra 1923 izkazuje 36.329 strank in sicer 16.607 delodajalcev in 19.722 delojemalcev. Posredovanj se je izvršilo 10.958.

Razno.

Novi list. Te dni bodo ponovno izšle »Delavske Novice«, glasilo desnega krila Neodvisne delavske stranke. S tem bo delavski pokret zopet za en časopis bogatejši. List bo iskal svoje čitatelje v vrstah neodvisnega delavstva. Mi bomo izrekli o listu svojo končno sodbo šele ko bomo videli pisavo in smer lista. Zdi se nam pa že vnaprej, da se z novimi listi delavski pokret vznemirja, cepi in ne konsolidira. Vsi listi, ki jim je cepljenja dovolj, se bodo oklenili trdno Socialistične Stranke Jugoslavije, ki je ostala sredi razsula v delavskem pokretu edini kader, ki je soliden in zdrav. Mi bomo svoj tisk še konsolidirali, števílo naših listov zmanjšali in skrbeli, da bo lahko pri njih vsakdo sodeloval, ki hoče pomagati. Tako se bodo združili okrog njih vsi, ki jim je dovolj cepljenja sil.

Prvoboritelj ruskega revolucionarnega gibanja umrl. V Londonu je umrl pred nekaj dnevi že pozabljeni prvoboritelj ruskega socializma Aron Sundelewich. Bil je eden zadnjih mohikancev, prvega socialrevolucionarnega gibanja »Narodna volja«. Rodil se je leta 1850. v Vilni. Star 20 let se je moral že skrivati pred rusko policijo, ko se je priklopil prvi ruski revolucionarni stranki radi razširjanja revolucionarnih spisov. Vkljub temu je organiziral skrivne tiskarne in tiskal ilegalne propagandistične knjige. Kasneje se je priklopil revolucionarni stranki »Narodna volja« in je podpiral indirektno zna-

nega ruskega revolucionarca Salon-wieha pri atentatu na carja Aleksandra drugega. Po atentatu je bil od policije zasačen, ter so ga po 8 mescih preiskovalnega zapora internirali v Sibiriji. Po velikih mukah se mu je posrečilo pobegniti iz Sibirije v London, kjer je bil sprejet v takratno angleško delavsko stranko. Aron Sundelewich je bil židovske vere ter eden prvih prijateljev Arona Liebermana in njegova desna roka pri ustanovitvi prvega židovskega lista socialistične stranke »Ha Emeth«. Mnogo zasluženja si je pridobil z razširjanjem socialističnih idej med ruskim židovskim delavstvom. Umril je siromašen in zapuščen v starosti 73 let. Njegov duh pa in njegovo delo živita v srcu mnogo današnjih ruskih socialistov. Samo žalostno je, da je moral umreti drug, ki je posvetil celo življenje socialističnemu pokretu tako siromašen, da ga je morala pokopati londonska občina na občinske stroške.

Znamenit dvojni zakon. Sedaj 47-letna delavka Marija Dvoršakova, rojena Trentura iz Jelovcev pri Makolah v mariborskem okraju, se je poročila 7. februarja 1900 z Valentinom Dvoršakom. Njihov zakon je bil takorekoč srečen, kajti skoraj 70-letni Dvoršak se ni mnogo zmenil za ženske muhe svoje žene. Seveda je imela ta vso prostost in radi tega ji je bilo tudi mogoče imeti ljubimske, tudi neljubinske razmere z drugimi moškimi. Prišlo je celo do tega, da je njegova žena, spoznavši se s samskim delavcem Jakobom Selinškom sklenila sporazum s svojim možem poročiti se z njim, kar sta tudi storila dne 11. februarja t. l., ko sta bila kot rimsko-katoliška vernika poročena v Magdalenski cerkvi v Mariboru. Seveda jima je bilo treba preskrbeti si potrebnih listin, katere sta pa neovirno dobila. Nje prvi mož, Valentin Dvoršak je seveda privolil, da se njegova žena poroči z drugim, toda le pogojno, in sicer je on zahteval, da bi njen drugi mož njega vzdrževal, s katerim pogojem je bil tudi Selinšek zadovoljen in stvar je bila gotova, vzela sta se. Mladi mož si je mislil tudi svoje in hrepeneč po drugih mladih srcih, je izgubil nekega dne iz stanovanja svoje žene. To seveda tudi ženi in njenemu prvemu možu ni bilo milo in radi tega je stvar prišla na dan. O tem je izvedlo tudi državno pravdnništvo in radi tega sta bila obtožena skoraj komaj poročena zakonska in sta se morala zagovarjati po § 208 pri glavni razpravi dne 1. oktobra t. l. radi bigamije pri okrožnem sodišču v Mariboru. Pri vršči se razpravi je Marija Dvoršak-Selinšek, stopivši v sodno dvorano, pokleknila pred sodnike ter jih prosila milosti. Predsednik ji je rekel naj vstane in odgovori na stavljena vprašanja. Med razpravo je žena dolžila Selinška, ta pa njo. Ker je žena predlagala, da bi se preiskalo njeno duševno stanje ter je ta svoj predlog podpirala s tem, da je povedala, da je bila pred 15 leti v noriščnici v Studencu pri Ljubljani. Državni pravdnik dr. Jančič je odobril njen predlog in radi tega je sodni dvor preložil razpravo ter sklenil, da se ima Marija Dvoršak-Selinšek preiskati z ozirom na njeno duševno stanje.

100.000 kron nagrade ni hotel sprejeti. Zmagoslav Verderber je služboval 18 let v Mariboru in sicer zadnji čas kot prvi državni pravdnik, toda po prevratu je bil pa odpuščen iz državne službe radi česa se je moral tudi preseliti v Gradec, ker ga je Avstrija sprejela v službo. Za prevažanje svojega pohoštva je dal špedicijski tvrdki »Balkan« nalogo, ktera je velela svojim uslužbencem da preskrbe vse potrebno. To prevažanje sta imela nadzirati brata Ivan in Anton Hlebš, ktera sta bila tudi pri nakladanju pričujoča. Verderber je dobil sicer svoje pohoštvo, toda zvoje dragocene knjižnice ni dobil. Zato se je Verderber vrnil v Maribor ter je tu obljubil Ivanu Hlebšu 100.000 kron, ako mu dobi njegovo knjižnico. Ta mu je ta kot obljubil, da mu bo to preskrbel, to-

da že čez pol ure se je skesal, ter je odgovoril Verderberju, da mu tega preskrbeti ne more, tedaj tudi za 100.000 kron ne. Ker je pa Verderberju postala stvar sumljiva, je prijavil policiji in državnemu pravdnistvu, ktero je povzročilo, da se ima vršiti takoj hišna preiskava pri obeh bratih in pri Mariji Krajnc, t. j. nevesti Antona Hlebša. In res večji del teh ukradenih knjig se je našlo pri vseh treh. Pri razpravi 1. t. m. sta brata Hlebš trdila, da sta dobila knjige od nekega delavca na posodo. Radi tega je bila obravnava preložena, da se bo izvedlo kateri delavci so bili mesca maja 1920. leta pri špedicijski tvrdki. Ivan Hlebš je tudi zasledovan zato, ker si je pridržal najdeno blago za obleke. (Brata Hlebš sta bila vrla »Orjunaša«, oz. sta še, ker še nista izključena.)

Kraljeve besede. Kakor znano, se ne loči od sveta noben vladar, ki količkaj drži na to, da ga bodo po smrti slavili, ne da bi pustil svojim podanikom kot zapuščino kako značilno besodo. Tako je rekel rimski cesar Neron, predno se je nasadil na bodalo: »Kako velik umetnik bo z menoj umrl!« Celo Karl Zadnji je imel svoje poslovilne besede na ustnih, ko je umrl, in zgodovino-pisci o dvoru Habsburžanov si zdaj lomijo glave, kake so bile zadnje besede Karla Zadjnega. Kralj Konstantin Grški sicer še ni umrl, vendar je že imel dvakrat priliko ločiti se od svojega ljudstva. Ko mu je minister prinesel odslovni dekret, da se mu zahvaljuje grško ljudstvo ter želi, da jo čimprej pobere z Grške, je Konstantin svečano izrekel: »Saj ste me vsi poznali...!« Že med vojno je moral Konstantin na zahtevo entente zapustiti Grčijo, tedaj pa so začeli njegovi privrženci s propagando med Grki za kraljev povratek. Tako je pred prazen kraljevi dvorec prišla nekoč množica ljudi in vpila: »Nočemo kruha, dajte kralja.« In kralja so dobili ter ga bili ravnatoko kmalu tudi siti. Koliko je pri tem delovala ljudska razsodnost, si lahko vsak sam misli.

Lastnik in izdajatelj Pokrajinsko načelstvo SSJ za Slovenijo. — Odgovorni urednik Jože Golmajer. — Tiska: Ljudska tiskarna v Mariboru.

Poslano.

»Delavstvu in županu Vič-Glince.« Tako se glasi notica v nedeljski številki »Orjune« pod oddelkom »Teror«. V nji ona odklanja vse eventuelne posledice, in delavstva z grožnjo in pretmjo, da se obrača »Orjuna« do viškega župana ki bi lahko nastale povodom razvitja »orjunskega« prapora. Za vso vsebino te notice pa tiči le viška Orjuna, ker ne kateri njeni člani gotovo nimajo čiste vesti in so se radi tega zatekli po pomoč v centralno glasilo, ki jim daje poguma, meni podpisaneemu in pa našemu delavstvu pa vsiljuje nauke in svarila, kar pa vse hvaležno odklanjam in odvracam ter obenem ugovarjam, da se del tukajšnjega delavstva psuje kot »viški fakinaši«. Uredništvo »Orjune« pa uljudno prosim, da blagovoli seznaniti vse viške orjunce s programom »Orjune«, ki je gotovo lepši kakor pa so dejanja, ki jih uganjajo nekateri viški člani Orjune. Tako se n. pr. po mojem osebnem prepričanju ne sklada s pravili Orjune neumestno nočno streljanje; ne razgrajanje; ne podiranje ograj; ne pobijanje oken; ne poseganje po tuji lastnini; ne nemoralno, pohujšljivo obnašanje! Vse to bolj odgovoraja pobalinstvu in ne pravilom Orjune. Ako vsega tega ne bi bilo, tedaj bi tudi ne bilo nobenih varnostnih odredb, ki imajo samo ta namen, da preprečijo pobalinstvo. Priznam pa odkrito, da mi je žal in me kot Slovenca boli, da nosi viški orjunski prapor po terorju z nemško zaplato zašit neizbrisljiv madež. Končno pa se zahvaljujem vsem občanom in tudi Vam Orjunaši, da ste se lepo obnašali in ni bilo povoda, da bi bile nastopile varnostne odredbe dejanja. Zdravo za naciju! Ivo Gale, župan občine Vič.

„ZADRUŽNA BANKA“

V LJUBLJANI, ALEKSANDROVA CESTA ŠT. 5

sprejema hranilne vloge na tekoči račun in na knjižice, obresti po dogovoru. ----- Vse bančne posle izvršuje najkulantnejše.

Delniški kapital 10.000.000 K. ----- Brzjavni naslov: Zadrubanka, ----- Telefon št. 367.